

חוות דעת סביבתית לאתר התיירות ונופש בבקעת תמנע

ד"ר עודד כהן, גיאוגרף ומרצה בתחום האקולוגיה של הפלישה במכללת אחווה

odedic@gmail.com

ברצוני להתייחס להקמת פרויקט המלונות אשר מתוכנן לעמק ססגון. למיטב הבנתי, ההיתרים לבניית הפרויקט ניתנו לאחר סיכום דברים עם רט"ג, שנתנו את הסכמתם. ואולם כאזרח הארץ ברצוני להביע דעה שונה מזו של רט"ג, ולומר שההסכמה להקמת פרויקט המלונות בפארק תמנע הינה טעות, ושעלינו להמנע מכל תנופת פיתוח באזור ייחודי זה.

פארק תמנע הינו אחד האתרים הייחודיים ביותר בארץ ובעולם, וגולם בתוכו ערכי טבע ונוף שאין כדוגמתם. ההיסטוריה הגיאולוגית של המקום היא ייחודית. למעשה מדובר בקצה קצהו הצפוני של המסיב היבשתי העתיק ביותר בעולם, ששכן לחופו של ים קדום מצפון. התהליכים המגמתיים והטקטוניים בקיו הגבול הזה שבין הים ליבשה, ותהליכי ההרבדה והבלייה של סלעים יבשתיים (חול) וימיים (גירניים) לצד פסיפס של סלעים מגמתיים, סלעי יסוד וסלעים מותמרים, יצרו כאן גן עדן גיאולוגי למדענים, חובבים וטיילים מכל העולם.

תיירות אקולוגית הינה תיירות אשר עושה שימוש מושכל ואחראי במשאבי הסביבה לצרכי תיירות במטרה להפחית ככל הניתן את השפעותיה השליליות על הסביבה. תיירות אקולוגית אף מסייעת לשמירת הסביבה על ידי כך שהיא מגבירה את המודעות הציבורית לנושאים הסביבתיים, ותורמת לרווחת המקומיים. אחד מהעקרונות הבסיסיים של התיירות האקולוגית הוא מניעת פיתוח תשתיות באזורים בעלי רגישות נופית גבוהה, כמו אלה האופייניים לעמק ססגון. לכן אני מבקש להעמיד דברים על דיוקם ולומר, הקמת בתי המלון בעמק ססגון כפרויקט שכביכול אמור להיות סביבתי, אינה אלא אשליית הציבור. רעיון פיתוח תשתית המלונות על חשבון התשתית הגיאולוגית הייחודית עומד בניגוד גמור לעקרון התיירות האקולוגית.

הערך הנופי הרב של עמק ססגון נובע לא רק ממה שיש בו אלא גם לצד מה שאין בו. נופו המפוסל של העמק נראה בעיני המתבונן כנוף שמימי המזכיר את זה של הירח. עוצמת החוויה גדלה לאין שיעור לאור העובדה, שכאן יכול אדם לעמוד מול אורו של הירח ומסביב לו שממה, ללא זכר לציוויליזציה שמסביב. אם כן, מה משמעותה של "הבנייה סביבתית" המוצעת, כיצד מתכננים היזמים למנוע זיהום של הילת האור בלילות, האם בכוונתם שאנשים יהלכו בחשיכה, ואולי שלא ידליקו האורות בחדרים? שאלת האורות, אינה אלא דוגמא אחת מתוך מגוון ההשפעות השליליות אשר מלוות כל פיתוח שהוא, סביבתי ככל שיהיה.

מזה כעשור אני חוקר את תופעת הפלישה הביולוגית הקשורה בהתפשטות של צמחים זרים ובעלי חיים מעבר לתחום תפוצתם הטבעי. תופעה זו נחשבת כיום לגורם השני מבין אלו הקשורים באדם וגורמים להכחדת מינים על כדור"א, וזאת לאחר הרס של בתי גידול בגין שינויים בשימושי הקרקע. למרבה הצער, נמצא ששינויים בשימושי הקרקע מלווים לרוב גם בפלישה של מינים זרים. למרות התנאים היושנניים

הקיצוניים האופייניים לאזור בקעת תמנע, חשוב לדעת שאין סביבה אשר חסינה בפני פלישות ביולוגיות, וגם סביבה זו עלולה להיות נתונה לסכנת המינים הפולשים כתוצאה מהשפעתו הסביבתית של האדם. עבודות רבות, שנעשו בעולם מלמדות שצפיפות המינים הזרים גדלה ככל שמתקרבים לאזורים המפותחים.

קיים יסוד סביר להניח שמתחם המלונות יהווה בסיס מנוחה ויציאה לבעלי חיים ולעופות פלשניים, כמו "העורב השחור" אשר יהוו איום ממשי לקיומם של בעלי חיים המהווים ערכי טבעי בעלי ערך אקולוגי מיוחד בישראל, וביניהם ישימונית תמנע. הגנות והשתלנות בפרויקט המלונות אף הם עלולים לגרום להתפשטות צמחים זרים בשמורה, גם אם הצמחים המוצעים הם מקומיים, הקרקע מן הסתם, עלולה להחיל עשרות מינים ומאות אלפי זרעים שיתבססו וינבטו בסביבה הטבעית. גם אם טונות הקרקע ינופו בעבודת מעבדה סיוזיפית, קרקע זו עלולה להיות מצע מתאים לזרעים הנישאים על גבי המבקרים. וככלל, תדירות והיקף הפלישות הביולוגיות בשמורות טבע בעולם נמצא ביחס ישר למספר המבקרים באתר. לחץ מבקרים גבוה מגביר את הסיכויים להגעת מינים זרים ובכך מהווה איום על ערכי הטבע בשמורה. היקף הפעילות התיירותית המוצע באתר, עלול להגביר את תדירות הגעתם של אמצעי ההפצה באתר, ובשילוב עם שינויי הקרקע יעודד התבססות מינים זרים בסביבה הסמוכה.

מלבד לערכי הטבע, הנוף והמורשת אשר ניתנים לכימות ולמדידה ולהם ערך מדעי, תיירותי, חברתי ואסתטי, אני מבקש לקחת בחשבון גם היבטים שלהם ערך רב, ושאינם ניתנים למדידה על כף המאזניים. פארק תמנע, הינו אחד האתרים המעטים שכל ילד או נער מבקרים בו במהלך שנות הלימודים בבתי הספר היסודיים או התיכוניים. רובנו זוכרים את הטיוול לאילת בו ביקרנו בדרך בבקעת תמנע. פארק זה שוכן בתודעה של כולנו הישראלים כנוף מדברי, שחזה אל ומרוחק. הפגיעה בנוף הסגוני שבפארק תמנע, פוגעת ברבים מאיתנו שמבקשים לשמר את השממה הזו, כמעט האחרונה שעוד נותרה.